

**«Голодомор. Історія.
Постпам'ять»
до 102-х роковин
Голодомору 1932-1933 рр**

Голодомори в Україні — неодноразова масова загибель людей від голоду на території УРСР, спричинена зумисними діями сталінської влади і спрямована на геноцид корінного населення. Найвідомішим і визнаним на міжнародному рівні голодомором є масове вимирання українців у 1932—1933 роках. Визначення «голодомор» вживається також для голоду 1921—1923 та 1946—1947 років.

Голодомор в Україні 1921—1923 років Голодомор в Україні 1921—1923 — масове знищення корінного українського населення з ознаками етнічної чистки через мор голодом у південних областях України в 1921–1923 роках, спричинений вивезенням хліба Радянською Росією, на тлі посухи та неврожаю на Кубані та Поволжі. Під час інтервенції Росії 1919 року більшовикам вдалося захопити Київ, куди переїхав «уряд» «Української Соціалістичної Радянської Республіки», що ввів російську мову як державну і нав'язав російську державну адміністрацію. По селах був розпочатий грабунок селян, а забране збіжжя та худоба вивозились до Росії. О. Шліхтер, на той час більшовицький комісар, писав, що з України було забрано 8,5 мільйона пудів хліба замість 50 (на які більшовики сподівались). На цьому політичному і насильницькому фоні державного тероризму і розвинувся голод. Страшний голод поширювався півднем України, до Катеринославщини, Запоріжжя та Донеччини наприкінці 1921 року додається Миколаївщина та Одещина. І на початку січня 1922 року кількість голодуючих тут сягнула 1 890 000 осіб, у березні — 3 250 000, в червні — 4 103 000. На півдні України взимку 1922 року голодували 8 000 000 селян.

Голодомор в Україні 1932—1933 років Голодомор 1932—1933 років — акт геноциду українського народу, організований керівництвом ВКП(б) та урядом СРСР у 1932–1933 роках шляхом створення штучного масового голоду, що призвів до смерті від голоду 3,941 млн безпосередньо та склав 6,122 млн втрат ненародженими людських втрат у сільській місцевості на території Української СРР та Кубані, переважну більшість населення якої становили українці. Викликаний свідомими і цілеспрямованими заходами вищого керівництва Радянського Союзу й Української СРР на чолі зі Сталіним, розрахованими на придушення українського національно-визвольного руху і фізичного знищення частини українських селян. Спланована конфіскація врожаю зернових та усіх інших продуктів харчування у селян представниками радянської влади впродовж Голодомору 1932—33 років безпосередньо призвела до вбивства селян голодом у мільйонних масштабах, при цьому радянська влада мала значні запаси зерна в резервах та здійснювала його експорт за кордон під час Голодомору, забороняла та блокувала виїзд голодуючих поза межі Української СРР. За оцінками Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. Птухи НАН України демографічні втрати України внаслідок Голодомору в 1932—1933 роках становлять близько 4,5 млн осіб, у тому числі 3,9 млн — втрати, пов'язані з надсмертністю, а ще 600 тисяч — із дефіцитом народження.

Голодомор в Україні 1946 – 1947 років Голод в Українській РСР 1946—1947 — масовий голод, який влаштувала народам СРСР російсько-більшовицька (комуністична) диктатура 1946–1947, був спричинений не так повоєнним неврожаєм, як спланованою акцією сталінського Політбюро з метою забрати в селян залишки зерна і продати чи подарувати його братнім режимам у соціалістичному таборі. Так, 1946-го з СРСР вивезено 350 тисяч тонн зерна до Королівства Румунія, у 1947 — 600 тисяч тонн зерна — до Чехословацької республіки, за тих два роки Польська республіка отримала з Радянського Союзу 900 тисяч тонн хліба. А в Молдавській РСР й південних областях Української РСР стрімко поширювався голод, і лише за перше півріччя 1947 офіційно зареєстровано 130 випадків людоїдства. Страждали і помирали у селах і містах Української РСР люди різних національностей — українці, росіяни, євреї, болгари, гагаузи, ін. Від штучного рукотворного голоду за неповними даними загинуло в Українській РСР понад 1 млн людей. Тоталітарною владою голод замовчувався. Голодомори великою мірою зруйнували українське село, яке зберігало традиції української родини. Високий шлюбний потенціал українського села був зруйнований і вже ніколи не був відновлений. Це означає, що був зруйнований потенціал дітонародження, що в майбутньому призвело до зменшення кількості населення.

ГОЛОДОМОР 1932 – 1933

Свідчення очевидців

Омельчук О.

рік народження не встановлено
Житомирська область,
Попільнянський район, с. Макрівка

І в селі розпочався голод. Аби вижити, люди збирали на полях торішню гнилу картоплю, їли листя, цвіт акації, домішували в хліб половиу, макуху, шкірку гарбузів. Знаходились й такі, що їли дітей. Всі почали пухнути з голоду.

Підвода тоді щоденно об'їжджала вулиці і підбирала померлих. Часто на цвинтар відвозили ще живих – скидали в одну велику яму...

У селі на довгі роки поселився страх, страх голодної смерті. Селяни не звільнилися від нього і до сих пір, встановиться у переднівок спека чи задощить під час жнив – а їм усе привиджується, що йде зі своєю косою смерть...

Ось так «найгуманніший» у світі комуністичний лад підірвав генофонд української нації. Не забуваймо цього, добрі люди!

Величко Євдокія Іванівна

1919 р.н.

Харківська область,
Балакліївський район, смт Савинці

За їжу люди вимінювали раритетні речі: моя тітка віднесла дві старовинні ікони Володимирської Богоматері й срібний хрест. Усе це вивозили до міста.

На станції зберігалось продовольство, яке відправляли в Харків. У вагонах була мука, картопля, пшоно... Станцію охороняли. Хлопчики й дівчатка бігали красти. Уявляєте: дітей заставляли красти! Частіш за все охорона стріляла. Бувало, що й вбивали...

У сусідній станиці Залиман були випадки людоджерства. Жили тоді без паспортів, утекти кудись було неможливо. Могли людей тільки вивезти...

Онуфрієнко Василь

1920 р.н.

Полтавська область,
Кобеляцький район, с. Кишеньки

— Так що Ваша найближча родина ціла пережила голод?

— З голоду були опухлі, але вижили. То вже, власне, рятувала риба, потім почали щавель, дику цибулю. Отже, дика цибуля, часник, щавель і риба людей зрятували.

Люди ховали багато, декуди закопували. І деякі люди врятувалися, власне, тим, що потрохи позакопували зерна, отже, це зимою було снігом прикрило, не можна було знайти. А ну, помаленьку, то відкрити-витягти трошки хліба там скільки кілограм, отже, зварити щось і з'їсти собі. Хто мав, а хто не мав, очевидно, то не міг дожитися. Так що деякі люди рятувалися також до певної міри тим, що вони могли позакупорувати десь продукти. Зимою то не можна було знайти, бо прикрите снігом і морозом...

Правобережний Ф.

рік народження не встановлено

Київська область, Ржищівський район, с. Стайки

<...> У селах почався голод. Хліба не було. Невеличкі залишки картоплі та інших овочів у багатьох закінчились уже десь по Різдвяних святах. Отже, їли люди все, аби якось затамувати почуття голоду. Кришили соломі на дрібненьку січку, та разом із просяною половиною, м'якиною, корою з дерева товкли в ступі. Все це змішували з картоплею або з лушпинням від картоплі, і з цієї суміші пекли «хліб». Їли котів, мишей, собак, а з початком весни – жаб, слимаків, черепах, ховрахів, кропиву, щавель <...>.

Мирець Євдокія Андріївна

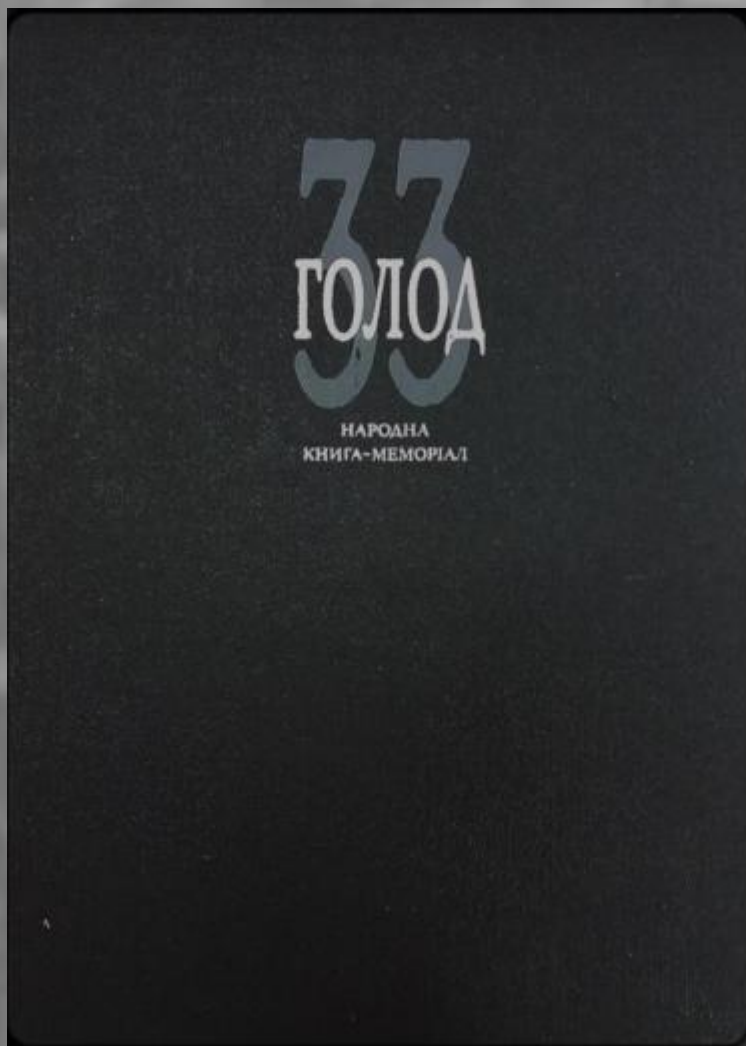
рік народження не встановлено

Київська область, Рокитнянський район, с. Острів

<...> А в результаті лишилися без нічого. Це ж тільки подумати: вчора ще було що їсти, а сьогодні нема нічого. Якщо в січні ще якось перебивались, то вже в лютому, я дуже добре пам'ятаю, мати запарювала просяну половиу – і ми їли її саму-самісіньку, а потім кричали, бо боліли животи. Навесні, як почав рости бур'ян – кропива, лобода, мати варила цей бур'ян, пізніше зацвіла акація, то їли цей цвіт і раділи <...>.

З книги «Національна книга пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років в Україні»

33-й: голод: народна Кн.-Меморіал / упоряд.: Л.Б. Коваленко, В.А. Маняк. - К.: Рад. письменник., 1991. - 584 с.

Матеріали в книзі-Меморіалі згруповано за тодішнім (початок 30-х років) адміністративно територіальним поділом Української РСР, яка складалася з семи областей: Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Київської, Одеської, Харківської, Чернігівської. (До складу Української РСР входила також Молдавська АРСР).

ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ М.ГОРЬКОГО
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ
ФУНДАЦІЯ УКРАЇНОЗНАВЧИХ СТУДІЙ АВСТРАЛІЇ

**ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ
1932 – 1933 рр.**

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
ІМЕНІ М.ГОРЬКОГО
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

**ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ
1932–1933 рр.**

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Випуск другий

**Голодомор в Україні. 1932-1933 рр.: бібліогр. покажч. /
Одес. держ. наук. б-ка ім. М. Горького [та ін.]; упоряд.:
Л. М. Бур'ян, І. Е. Рікун; редкол.: С. В. Кульчицький
(відп. ред.) [та ін.]. - О.: [б.в.], 2001. - 654 с.**

**Голодомор в Україні 1932-1933 рр.: бібліогр. покажч. /
Одес. держ. наук. б-ка ім. М. Горького, Ін-т історії
України НАН України; упоряд.: Л. М. Бур'ян, І. Е.
Рікун; редкол.: С. В. Кульчицький (наук. ред.) [та ін.]. -
О.: Негоціант, 2008. Вип. 2. - 2008. - 573 с.**

ЄВГЕН ПАСТЕРНАК

**УКРАЇНА
ПІД
БОЛЬШЕВИКАМИ**
(1919 — 1939)

Пастернак, Євген.

Україна під большевиками (1919-1939): (спроба іст. студії) / Є. Пастернак. - Торонто: Євшан-Зілля, 1979. - 314 с.

Верстюк В., Тиліщак В., Юхновський І.

Брошура в стислій формі розповідає про головні причини найжахливішої за масштабом та перебігом подій трагедії, яку пережив 1932-1933 рр. український народ. Брошура описує механізм Голодомору, його зловмисність, кваліфікує його відповідно до Конвенції ООН 1948 р. як геноцид, злочин проти людяності. - К.: В-во ім. Олени Теліги, 2008. – 25 с.

